

nování ultrapravicové teroristické organizace Combat 18.), 88 (Tato číselná kombinace vyjadřuje kryptogram pozdravu Heil Hitler.), 161 (Vyjadřuje příslušnost k Antifašistické akci, A=1, F=6), 111 (Anti-Antifa, A=1.) (blíže viz Mareš 2006).

Symbolika užívaná při fotbalových utkáních je podrobněji popsána v materiálu polské nevládní organizace Nigdy Wiecej (Never Again), která spolupracuje s Polskou fotbalovou federací a jež je součástí organizace FARE (viz následující text). Tento materiál uvádí několik desítek symbolů a kryptogramů, které jsou běžně užívány ultrapravicovými chuligánskými gangy nejenom v Polsku (srov. Symbole rasistowskie 1996).

3 Politizace chuligánských gangů

Jsmo jen angličtí vlastenci a tak to prostě je. Možná nás pár na týhle lodi nemá rádo osmahlítky z Pákistánu a černochy, ale proč každý, kdo je bílejší a pracující člověk, dostane od všelijakých těch antifašistických lig automaticky nálepku jako odpad? Když je člověk vlastenec, neznamená to, že se rovnou nechá zblbnout od nějakého Rakušáka. Jsme hrdí na svou historii a kulturu.

King, J.: Anglie hraje venku, s. 48

Politizace chuligánských gangů probíhala od sedmdesátých let (jak bylo naznačeno výše) a souvisela s tím, že subkultury skinheads a fotbalových hooligans byly vzájemně propojeny. Tuto skutečnost si uvědomili i představitelé některých pravicových extremistických politických stran, pro které bylo velice výhodné získat podporu těchto voličů (často provoliciů). Politizaci některých fotbalových gangů zapříčinila i socioekonomická situace jednotlivých chuliganů, kteří začali hledat své problémy v migrační politice vlády Velké Británie. Za druhou fázi politizace jednotlivých fotbalových gangů lze označit vznik ultralevicových skupin počátkem sedmdesátých let, což byl nepřímý následek probíha-

jičích revolučních roků. To se projevilo především v Itálii a Německu. Také následující kapitoly se zaměří především na italskou ultras scénu, kde byla politizace nejzřetelnější.

Na Apeninském poloostrově je pravděpodobně nejrozvinutější ultras hnutí na světě. Přestože původní inspirací italských ultras byli fanoušci z Anglie, dnes je jejich styl zcela odlišný. Zatímco angličtí rowdies se na svá utkání dopravují pokud možno nenápadně a bez klubových symbolů, italská ultras vyrazí ve velkých skupinách a prezentují se klubovou symbolikou.

Italské ultras skupiny jsou dobře organizované, financované z členských příspěvků a často dobře spolupracují s vedením fotbalového klubu. Jsou také schopny vyvinout silný tlak na vedení klubu, pokud jim nechce vyhovět v požadavcích nebo se rozchází s představou ultras o strategii vedení klubu. Tento tlak může mít nejrůznější podobu (bojkot zápasů, protestní akce, napadení představitelů klubu, napadení hráčů atp.).

Zároveň je zde patrný silný politický vliv a italská policie proti nim používá v podstatě stejnou taktiku jako proti politickým aktivistům v sedmdesátých letech (vodní děla, zatýkáni apod.). Většina ultras skupin v Itálii tak značně připomíná politické organizace¹³⁰ (srov. Football Factory 22/2003: 39).

Stejně tvrdé praktiky a postupy vůči policii používají i italská ultras. Všeobecnou diskusi o fenoménu fotbalového násilí vyvolala smrt italského policisty Filippa Racitiho¹³¹, který zemřel při sicilském derby utkání mezi Catanií a Palermem dne 2. 2. 2007.

¹³⁰ Sylvio Berlusconi, který byl od února 1986 v čele AC Milán, využil fotbalového prostředí a v roce 1994 pod sportovním heslem „Forza Italia!“ vyhrál italské volby 1994 (se ziskem 21 % hlasů) se stranou založenou o dva měsíce dříve. Berlusconi údajně využíval i strategií, které jsou obvyklé v italské ultras scéně (volná, ale na jasné identitě vymezená struktura organizace atp.).

¹³¹ První zprávy o Racitihu úmrtí hovořily o tom, že za policistovu smrt může malá bomba vybuchlá při policejním zákroku. Při pitvě se však prokázalo, že policista zemřel po úderu do oblasti jater (údajně po zásahu kusem keramického umyvadla).

Potyčky v ulicích si vyžádali zranění 150 osob. Policie po incidentech zatkla celkově téměř čtyři desítky výtržníků. Na základě těchto událostí dočasný prezident italského fotbalového svazu Luca Pancalli pozastavil fotbalové soutěže.¹³² Chování italských ultras odsoudili mj. nově zvolený předseda UEFA Michel Platini, italský ministerský předseda Romano Prodi, italský ministr vnitra Giuliani Amato, ministryně sportu Giovanna Malandriová či šéf fotbalové ligy Antonio Matarrese. Útok na Racitioho byl zřejmě pomstou radikálních sicilských ultras. Raciti údajně znal členy skupiny ultras z Catanie a vypovídal proti nim při procesu poté, co byli 20. září 2006 zatčeni v Palermu. Už tehdy mu ultras vyhrožovali smrtí. Vyšetřovatelé při domovních prohlídkách u některých radikálů našli i zbraně. Na základě tohoto incidentu italská vláda zpřísnila bezpečnostní pravidla pro fotbalové stadiony (pouze 6 z 18 prvoligových stadionů splňovalo bezpečnostní kritéria).
Např.:

- fanouškům byly zakázány organizované zájezdy na soupeřova hřiště;
- byl zpřísněn systém zákazu vstupu na fotbalové stadiony pro výtržníky;
- i výtržníci mladší 18 let mohou vykonávat obecně prosně práce;
- policie má možnost zadržet výtržníka až na 48 hodin bez vydání zatykače (dříve bylo pouze možné zadržení na 12 hodin);
- italská vláda se pokusí prosadit modernizace monitorovacích systémů na fotbalových stadionech.

I přes evidentní politizaci chuligánských gangů někteří autoři považují (či spíše považovali) fotbalové chuligánství za problém, jenž nenese známky politizace a netýká se politické oblasti.

Sullivan (2001) se při výzkumu různých gangů zaměřil na tři indikátory, které by měly lépe specifikovat chuligánské gangy ve

¹³² Disciplinární komise italské fotbalové ligy rovněž uzavřela fotbalový stadion v Catanii fanouškům do konce fotbalové sezony 2006/2007.

strování s jinými gangy či skupinami (např. anarhistickými skupinami, černošskými gangy v USA atp.).

Chuligánské gangy¹³³ hodnotí takto :

- 1) POLITIZACE – nízký stupeň¹³⁴;
- 2) INTERNACIONALIZACE – středně vysoký stupeň¹³⁵;
- 3) SOFISTIKOVANOST – středně vysoký stupeň¹³⁶

Se Sullivanem však nelze souhlasit z několika důvodů. Především vybral nevhodné příklady skupin (např. ICF z osmdesátých let) a neoznámil vývoj chuligánských gangů v jiných zemích (Itálie, Německo). I o míře internacionalizace lze usuzovat, že již dosahuje (i s ohledy na zvýšenou mobilitu chuligánských gangů, komunikačních technologií) vysokého stupně. I proto lze chuligánské gangy hodnotit do jisté míry jako vysoce politizované, internacionalizované i sofistifikované.

3.1 Chuligánská subkultura a extrémní pravice

„Nacisti? Všechny party si na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let prošly pravičáckým obdobím, ale Chelsea nebyla o nic horší než kdokoli jiný.“

King, Knight: Hoolifan: 30 let násilí, s. 103

¹³³ Sullivan (2001) jako příklad chuligánských gangů uvádí ICF/West Ham United či Service Crew/Leeds z osmdesátých let (!).

¹³⁴ Politizace je vymezena jako stupeň zájmu samotného gangu o politickou oblast, přičemž se může projevat na kontinuu od naprostého nezájmu o politiku až po angažovanost a vstup do politické oblasti (utváření vlastní politické agendy s úmyslem destabilizovat vládu atp.).

¹³⁵ Internacionalizace je vnímána jako možný dosah aktivit gangu (od gangů působících v konkrétní čtvrti až po gangy, které působí i za hranicemi národních států). Kontinuum lokální/globální internacionalizace.

¹³⁶ Sofistikovanost je dána jednotlivými taktikami a strategiemi gangů, technologickým vybavením, organizačním zázemím atp.

Dva vůdci gangu fotbalových rowdies v Anglii byli odsouzeni k sedmi a šesti letům ve vězení za organizování výtržnosti a nepovoleného politického pochodu. Šestatřicetiletý Andrew Frain a o tři roky mladší Jason Marriner navíc nesmějí dvacet let navštívit fotbalový zápas. Vůdce gangu odhalil reportér BBC Donald MacIntyre, jenž se infiltroval do militantní skupiny Chelsea Headhunters a skrytou kamerou natočil důkazní materiál. Jeho svědectví prokázalo, že Frainovi s Marrinerem nešlo o to, chodit na fotbal, ale využít ho k rozdmýchávání násilí.

Ultras č. 28, s. 20.

Často se diskutuje o vlivu extrémně pravicových uskupení – organizací i politických stran – na dění při fotbalových zápasech.

Rada akademiků a profesionálů zabývajících se fotbalem podle Carnibelly a kol. (1996) považuje vliv extrémně pravicových skupin na fotbalové násilí za minimální, jiní je přímo obviňují z rozpoutání vážných incidentů (srov. Vochocová 2005). Carnibella a kol. (1996) uvádějí, že extrémní pravice na fotbalové stadiony pronikla pravděpodobně již ve 30. letech 20. století, kdy se Britská unie fašistů pokusila oslovit mladé fanoušky z dělnických vrstev a získat muže do svých řad. Hlavním problémem se ale rasismus a xenofobie staly v 70. letech 20. století (Vochocová 2005).

Prototypem chuligánského gangu napojeného přímo na organizace extrémní pravice je již zmíněný anglický chuligánský gang Chelsea Headhunters, který je či byl propojen s C18 (srov. Rainders 2005). Chelsea Headhunters se profiluje i jako laojalistický chuligánský gang odsuzující akce IRA apod.

Další zemí, která často spojuje fotbalové chuligánství s extrémně pravicovou scénou, je Německo. Významnou úlohu hrají německá média, která upozorňují na pronikání extrémně pravicových názorů do kopané. Německé fotbalové chuligány však nelze označit za neonacisty, i když především ve východní části Německa (bývalé NDR) jsou tyto projevy častější. Extrémně pravi-

cové postoje jsou nejpatrnější v používání nacistické symboliky, což může být jak provokace, tak i vyjádření politického názoru. V Německu se lze rovněž setkat s projevy rasismu vůči hráčům černé barvy. Carnibella a kol. (1996) uvádí jako příklad již zaniklou skupinu Borussenfront v Dortmundu, která byla známa svými rasistickými chorály a symbolikou.

W. Heitmayer (in Carnibella a kol. 1996: 69) uvádí, že analýzy politických postojů německých fanoušků ukazují, že tyto symboly mají politický význam pro 20% příznivců (!), kteří rovněž přiznávají sympatie s neonacistickým hnutím. V Německu je problematické především zdravení nacistickým pozdravem, rasistické projevy a napadání imigrantů (např. Turků během zápasů MS 2002 v Japonsku a Jižní Koreji). Volker Rittner oproti výše uvedenému mínění W. Heitmeyera tvrdí, že nacistické symboly hrají spíše jen provokativní roli.

Extrémně pravicové projevy souvisí i v Německu s částí subkultury skinheads. Jak uvádí Mareš (2003a), do západního Německa přišla velká skinheadská vlna v letech 1980 - 1981, malé skupinky skinheads se však objevovaly údajně již dříve zejména v okolí britských kasáren. Průkopníkem skinheadské hudby s rasistickými texty se v SRN stala skupina Böhse Onkelz (vznikla v punkovém prostředí v roce 1979), která se však později od skinheads a pravicového extremismu distancovala. Dnes se však jako extrémně pravicové prezentují především chuligánské gangy z bývalého východního Německa. To se týká hlavně fotbalových chuligánů BFC Dynamo, Chemnitzu, Magdeburgu a Zwickau (srov. Mareš, Smolík, Suchánek 2004; FARE 2004a).

Němečtí ultrapravicoví chuligáni se projeví i při přátelském mezistátním utkání mezi reprezentacemi Polska a SRN, hraném 4. 9. 1996 v Zabrze, kde bylo přítomno na pět stovek německých fotbalových příznivců. Během zápasů došlo k potyčkám mezi chuligánskými skupinami z obou zemí a s policií. V sektoru hostujících příznivců bylo rovněž zaznamenáno hajlování a pálení polských vlajek. Za tyto incidenty byli posléze odsouzeni k vysokým peněžitým trestům dva němečtí fotbaloví chuligáni. Za ná-

silné a skandální chování svých příznivců se v následujících dnech omlouvali představitelé Německého fotbalového svazu (srov. Mareš, Smolík, Suchánek 2004). Další střety se odehrály mezi příznivci SRN a Polska na Mistrovství světa 2006 během vzájemného zápasu hraném v Dortmundu 14. 6. I zde bylo možno sledovat násilné chování příznivců obou týmů.

Jako další příklad politicky orientovaných návštěvníků fotbalových utkání jsou běžně uváděni ultras v Itálii. Také oni byli na začátku osmdesátých let úzce spjati se subkulturou skinheads. Soustředovali se především ve velkých městech (v Milánu jich bylo několik set), kde často docházelo ke rvačkám a napadání pouličních obchodníků afrického původu. Kromě toho se střetávali v bitkách s podobnými skupinami, které podporovaly jiné fotbalové týmy, např. AC Milán. Ze všeho skinheadi nejvíce nevádíli skinheady z Říma, které považovali za komunisty. Italští skinheadi konce osmdesátých let už dávno nebyli apolitičtí jako dříve, nesoustředovali se pouze na fyzické střety, ale také se snažili ukázat své politické cíle.

V současné Itálii se prezentují při fotbalových zápasech italští tifosi (fanoušci) a radikálnější skupiny, tzv. ultras (v jejich řadách lze najít skupinky, které by bylo možno označit jako fotbalové chuligány). Pro ultras je charakteristické i vytváření atmosféry v průběhu fotbalových zápasů (choreografie atp.).

Italské ultras skupiny jsou typické svou organizovaností, složitými choreografickými prezentacemi a fanatickým povzbuzováním s dlouhými chorály. První ultras skupiny vznikaly a organizovaly se na počátku sedmdesátých let. Italské radikální skupiny jsou především politizovanější, mnoho skupin spojuje fotbal a politika, takže při fotbalových zápasech dochází často k propagandě politických názorů (formou transparentů, chorálů atp.). Pro ultras je charakteristické vytváření atmosféry při fotbalových utkáních, někdy se i tyto skupiny zapojují do pouličních bitek a konfrontací, přičemž podnětem může být jen odlišná politická orientace soupeřovy ultras skupiny. Extrémně pravicové chuligánské gangy či přímo celé (mnohdy i několikasetčlenné) ultras skupiny fungují

při mnoha italských klubech. Při FC Bologna se jedná o pravicovou skupinu s názvem Mods, celá scéna při Interu Milán je propojena s extrémní pravici (skupiny Boys, Ultras, Irriducibili), stejně jako skupina Fighters při Juventusu Turín, která zastřešuje více jednotlivých a historicky dříve vzniklých skupin.

Dále je třeba zmínit extrémně pravicové ultras římského Lazia, kde působí především skupiny Viking a Veterani. Skupiny ultras při klubu Calcio Udinese sice nepoužívají žádné politické symboly, avšak znepokojení a nevoli u nich vyvolal případ, kdy klub uvažoval o koupi židovského hráče Rosenthala (viz příloha č. 3). Z nižších soutěží se jako krajně pravicový tábor prezentují především v Ascoli, USC Triestina a Bari. Od osmdesátých let si získali proslulost velkými násilnostmi a extrémně pravicovými projevy, resp. propagací fašismu, ultras Hellas Verona.¹³⁷ Proti těmto skupinám začala rázně postupovat italská policie, a proto se ultras změnil na skupinu „anglického stylu“, kdy každý jednotlivec odpovídá sám za sebe, takže nemůže dojít k označení celé skupiny za fašistickou. Mezi ultrapravicovými ultras z Verony a anglickým, rovněž ultrapravicovým fotbalovým gangem Chelsea Hunters již od sedmdesátých let funguje družba (srov. Mareš, Smolík, Suchánek 2004).

Ultras Verona např. využili zápasu italské druhé ligy na jaře 2004 proti Livornu (kde rovněž působí ultralevicoví ultras) k tomu, aby projevili svou náklonnost k fašismu, přičemž skandovali fašistická hesla a požadovali propuštění nacistického zločince Erica Priebkeho, který byl v Itálii odsouzen k doživotí.

I když nelze najít přímé propojení těchto ultras skupin s extrémně pravicovými organizacemi, lze předpokládat, že výrazná část volila/volí extrémně pravicové strany typu MSI/AN. Nezdívka se na fotbalových utkáních objevují pokřiky „duce, duce“. U ultras skupin se objevuje i rasismus a především projevy xenofobie namířené k příznivcům jiných klubů.

Jako jeden z nedávných případů lze uvést chování fanoušků třetiligového Trevisa, kteří opustili stadion na protest proti tomu,

¹³⁷ Název Hellas dali klubu na začátku století řečtí přistěhovalci.

že za domácí tým v únoru 2002 v průběhu hry nastoupil jako náhradník hráč černé pleti Reginaldo, původem z Brazílie (viz Football Factory 15/2002: 31).

V několika posledních letech lze v Itálii zaznamenat nový trend fotbalového násilí, jehož oběťmi jsou fotbaloví hráči či funkcionáři klubů. Spouštěcím mechanismem takového násilí může být přestup oblíbeného hráče do konkurenčního klubu či neuspokojivé výsledky fotbalového mužstva, vlastní gól, nepřítomnost hráče na tréninku atp. Útoky výtržníků mají vždy konkrétní cíl, tedy určitého hráče, který se v očích fanoušků či ultras nějakým způsobem provinil. Tyto útoky jsou akcí několika málo příznivců, kteří neváhají použít násilí proti hráči oblíbeného fotbalového klubu. Tyto útoky jsou často páchany i se zbraněmi. Jako příklady lze uvést napadení hráčů fotbalových klubů Piacenzy, Neapole¹³⁸ či Cagliari.

V Itálii se v letech 2005 a 2006 v souvislosti s propagací pravice¹³⁹ového extremismu hovořilo o fotbalistovi Paolovi di Caniovi ,

¹³⁸ V Itálii v lednu 2004 výtržníci druholigové Neapole použily při potyčce s policisty tyče a Molotovovy koktejly a dvacet jich zranili.

¹³⁹ Sám Di Canio, který má na ruce tetování s latinským nápisem Dux (Vůdce), měl problémy s podporou fašismu opakovaně. Di Canio po incidentu prohlásil pro Radio Spazio Aperto: „Jen jsem zdravil své lidi, což je pro mě symbol mé sounáležitosti se skupinou, která vyznává právní hodnoty, zdvořilost proti standardizaci kterou nám tato společnost nutí“. Samotný tým Lazio Řím po incidentu na oficiálních webových stránkách vydal prohlášení, že zavrhuje jakékoliv formy rasismu, na hřišti i mimo něj. Di Canio svým chováním vyprovokoval mj. židovskou obec v Itálii, která se dovolávala omluvy a postihu fotbalisty. (Prezident italské židovské obce Vittorio Pavoncello zvažoval podání trestního oznámení na Paulo Di Cania.) Di Canio na to reagoval v prohlášení, že „pokud se dostaneme do rukou židovské komunity, bude to úplný kolaps“. Pokud se něco podnikne kvůli žádosti jedné komunity, může to být nebezpečné“. Fotbalista dále prohlášoval, že jeho pozdrav je „římský“ a jedná se o pozdrav historický. Paolo Di Canio se nikdy netajil obdivem k Benitu Mussolinimu. (Pro zájmovost lze dodat, že sám Benito Mussolini byl právě příznivcem a fanouškem klubu Lazio Řím.)

který zdravil fanoušky svého týmu (Lazio Řím) zdviženou pravíci (např. v zápase s Livornem, jehož příznivci mají „ultralevicovou“ nálepku¹⁴⁰, či při zápase s AS Řím).

V současnosti je však asi nejvíce propojená extrémní pravice s fotbalovým chuligánstvím v zemích bývalého Sovětského svazu. Jedná se především o celky z hlavního města (především Spartak Moskva¹⁴¹ CSKA Moskva¹⁴², Dynamo Moskva¹⁴³) a celek Zenit Petrohrad¹⁴⁴. Všechny bitky, kterých se účastní i několik set lidí, se odehrávají přímo v ulicích či moskevském metru, případně v ledech okolo Moskvy. Dochází i k přepadům autobusů s příznivci hostujících chuligánských skupin. Část členů je napojena na moskevské podsvětí, takže část fotbalových chuligánů se zapojuje i do organizovaného zločinu (jako vymahači „výpalného“).

3.2 Chuligánská subkultura a extrémní levice

Utváření prvních ultralevicových skupin lze datovat rovněž do sedmdesátých let. Tento fenomén se však stal výraznějším až v průběhu let osmdesátých. Ultralevicové chuligánské gangy se utvářely především v zemích, jako jsou Itálie či Německo.

¹⁴⁰ Někteří fanoušci Lazia Řím během utkání s Livornem vyvěsili transparenty s neonacistickými a antisemitskými slogany či se sloganem „Gott mit uns“. Skandování „Duce, Duce!“ narušilo i minutu ticha na uctění památky zemřelého papeže Jana Pavla II.

¹⁴¹ Chuligáni Spartaku Moskva se dělí do mnoha skupin (The Union, Gladiators, Mad Budchers, Boxer Team, Clock-Work-Orange ad.), jejichž počty dosahují více než 500 jedinců.

¹⁴² Chuligáni CSKA Moskva se sdružují do skupin RBS, RBW, Kids či Jaroslavka. Jejich počty dosahují přibližně 400.

¹⁴³ Chuligánů týmu Dynamo Moskva je přibližně 300. Jejich gangy nesou označení Capitals a Patriots.

¹⁴⁴ Skupiny chuligánů Zenitu jsou např. Jolly Nevsky a Z - 44.

Jednoznačně nejznámější fotbalový klub s ultralevicovou scénou je FC St. Pauli (srov. Fernández, Sokačová 2004)¹⁴⁵.

Tranta (1992) uvádí, že fotbaloví fanoušci FC St. Pauli nenávidí nacionalismus, fašismus a rasismus. I proto je mezi fanoušky St. Pauli možno vidět sharpskinheady, punkery i Turky. Typické heslo pro příznivce tohoto fotbalového klubu je: „F.C. St. Pauli gegen rechts!“.

Aktivitu těchto fanoušků lze dokumentovat např. tím, že v letech 1988/89 bojovala občanský činná skupina příznivců St. Pauli proti projektu gigantického stadionu uprostřed Heiligengeistfeldu (místa, kde se nachází stadion FC St. Pauli). V ulicích byly demonstrace, 15 minut ticha na stadionu apod. O půl roku později vyšlo první číslo fanmagazínu Millerntor Roar (MR), který se stal komunikačním prostředkem ve fans scéně a diskutoval témata antifašismu a antirasismu (srov. Bohemák 1/2004).

Chuligáni ostatních fotbalových klubů právě proti chuligánům St. Pauli často skandují pokřiky typu: „Azylanti“ a „Levičácké svině“. Nesmířitelná nenávisť panuje především mezi příznivci St. Pauli a Herthou Berlín či Hansou Rostock (jejichž fotbaloví chuligáni jsou ultrapravicového zaměření a sestávají většinou z řad neonacistických skinheads).

Fotbalová utkáni FC St. Pauli navštěvují i chuligáni Bohemians Praha, kteří jsou vnímáni rovněž jako (ultra)levicová skupina (mezi těmito skupinami je spřízněnost nejenom ideologická, ale i osobní; příznivci obou táborů se běžně zúčastňují antirasistických turnajů atp.).

V Itálii se rovněž lze setkat se skupinami, které se vymezují jako antifašistické a antirasistické. Příkladem je „Colletivo“ působící při Anconě Calcio. Dále se lze setkat se skupinami ultralevicovými, jako jsou např. skupiny podporující FC Empoli (gangy

¹⁴⁵ Autoři z anarchistických pozic popisují vztah anarchismu a fotbalu, přičemž fotbal vnímají jako součást politického boje. Fanoušky St. Pauli označují za antiautoritářské, kteří nemohou nechat svou politiku před branami stadionů a zapomenout na fotbal před shromážděním či protestem.

„Rangers“ a „Desperados“), AC Perugii (skupiny „Armata Rossa“, Rudá Armáda či Red Lair, Rudé doupě), FC Genoa (se silným zastoupením nerasistických skinheads, tj. S.H.A.R.P. skinheads) a především ACS Livorno (gangy „Vitulano“, „Fossa Ultra“), při jehož zápasech se na stadionu objevují portréty J. V. Stalina a vlajky se srpem a kladivem.¹⁴⁶ Levicová orientace je patrná i u skupin působících při klubu Atalanta Bergamo („Wild Kaos“), kde se však angažuje i skupina „Lega Lombarda“, která podporuje nezávislost severní Itálie. Z nižších soutěží lze považovat za levicové gangy působící při fotbalových klubech AC Arezzo či AC Venezia (srov. Mareš, Smolík, Suchánek 2004).

4 Fotbalové chuligánství v České republice a politizační problematika

Smyslem vandalismu přece je vyjádřit sama sebe tím, že něco destruuji. Myslim, že třeba u těch fanoušků, kteří potom chodí po Praze a vykřikují atd., se projevuje přesně toto. To je ryzi expresivní dav, který podle mého soudu vyjadřuje velice nízkou hodnotu. Buďme trošku provokativní a nebojme se říct: proboha, co je to za hodnotu identifikovat se se Spartou nebo Bohemians a tomu věnovat celé dny, organizovat se za tím účelem atd.

Alan, J.: O zlu, agresi a násilí, s. 84

¹⁴⁶ V roce 2004 obvinili zástupci, hráči i fanoušci fotbalového klubu Livorno vedení italské fotbalové ligy z politického spiknutí proti jejich klubu. Jejich argumentace se zakládala na faktu, že prezident italské fotbalové ligy Adriano Galliani je jako viceprezident AC Milán zároveň podřízeným Silvia Berlusconiho, pravcového premiéra, který za pomoci rozhodčích usiluje o to, aby Livorno coby ultralevicový klub, sestoupilo z první ligy (tak jako v roce 2003, kdy sestoupily 4 kluby – Modena, Perugia, Ancona, Empoli – jejichž fanoušci se hlásili k Che Guevarovi).

V dosavadním vývoji fotbalového chuligánství lze na českém území rozlišit dvě základní vývojové etapy (přičemž je možné, že v posledních měsících lze vysledovat i počátek etapy třetí – „etapy politizace a extremizace fotbalového chuligánství“)¹⁴⁷. První z nich by bylo možné nazvat „prechuligánskou etapou neorganizovaného fotbalového násilí, výtržností a vandalismu“. Jednalo se o nahodilé incidenty páchané jednotlivci či nekonzistentními skupinami. Tato etapa trvala od počátku fotbalu v českých zemích na přelomu 19. a 20. století, s větší relevancí zkoumaného fenoménu však od počátku osmdesátých až do poloviny devadesátých let 20. století. V jejich druhé polovině se „po anglickém vzoru“ konstituovaly při několika klubech konsolidované gangy se specifickými názvy a začala druhá „etapa moderního fotbalového chuligánství organizovaných gangů“, charakterizovaná cílenou činností stabilních skupin, jejichž členové sami sebe chápou jako příslušníky specifické (chuligánské) entity (Mareš, Smolík, Suchánek 2004; Harsányi 2005).

V Československé socialistické republice se projevy fotbalového chuligánství objevovaly zcela spontánně v osmdesátých letech, ale od devadesátých let se Česká republika řadí k mnoha zemím, v nichž dochází k aktivizaci chuligánských skupin. Z původních neformálních skupin se ve druhé polovině devadesátých let v České republice (ale i na Slovensku) začaly utvářet první chuligánské gangy a ultras skupiny, vydávající své fanziny (bližší viz literatura).

I na českém území se tak postupem času násilnosti spojené s fotbalem a s negativní jevy (včetně rasismu) staly společenským problémem. Pokud pomineme často úsměvné incidenty mezi jednotlivci na fotbalových utkáních v první polovině dvacátého století (popsané např. K. Poláčkem či V. Burianem)¹⁴⁸, pak prvním z

¹⁴⁷ Tato práce však považuje za průkaznější pracovat s konceptem dvou vývojových etap (viz Mareš, Smolík, Suchánek 2004: 130).

¹⁴⁸ Jako jeden z několika incidentů průběhu 30. let 20. století Kokoška (2006) uvádí okolnosti zápasu z 8. června 1939, kdy čeští fanoušci házel na přítomné Němce slupky od burských oříšků a sem tam padl i

významnějších incidentů splňující atributy fotbalového chuligánství se stalo v roce 1985 zdemolování vlaku vlahkonoši Sparty Praha, kteří cestovali na fotbalové utkání do Banské Bystrice (srov. Centrum strategických studií 2003; Francková 2004).

O incidentu byl režisérem Karlem Smyczkem natočen v roce 1987 film „Proč?“, který paradoxně zpopularizoval chuligánství mezi mládeží (dodnes je pokládán za kultovní film, roli skinheada v něm navíc ztvárnil i Daniel Landa, pozdější zpěvák dnes již kulturní skupiny Orlik) (srov. Rock & Pop 7/1990, Rock&Pop 13/1991). Po roce 1989 nastal ještě výraznější rozvoj tohoto fenoménu (Mareš 2003a; Smolík 2001, 2003b; Francková 2004; Harsányi 2005).

Od poloviny devadesátých let se utvářely stabilnější gangy (často s vlastními ziny či internetovými stránkami) při několika (nejenom) prvoligových i druholigových fotbalových klubech (srov. Mareš 2003a; Mankel 2004: 88 - 90).

Tak jako v zahraničí, i v České republice se fotbalové chuligánství prezentuje těmito formami: vniknutím na hrací plochu, házením předmětů na hrací plochu (dýmovnic, mincí atp.), házením předmětů na aktéry hry (rozhodčího, hráče), výtržnostmi (potyčky s policií, pořadatelskou službou atp.), vandalismem (vytrhávání sedaček, jejich pálení, ničení příslušenství na fotbalovém stadionu atp.), konflikty s užitím násilí (vůči chuligánům, fanouškům a divákům soupeřova týmu, vůči hráčům vlastního/soupeřova mužstva, rozhodčímu, pořadatelské službě, policii, představitelům fotbalového klubu, managementu atp.). Jak upozorňuje Bureš (2004a), zápasy národního mužstva se v naprosté většině odehrávají bez incidentů. Tuto skutečnost potvrdilo i poslední ME v Portugalsku či při MS 2006, která se ze strany českých fanoušků, resp. fotbalových chuligánů obešla bez incidentů.

nějaký ten „štulec“. V úředním záznamu K. H. Franka se zase hovořilo o tom, že německé mužstvo, zdravící své soupeře árijským pozdravem, bylo českým publikem vypískáno a v průběhu bouřlivého zápasu létaly vzduchem dokonce i kameny a láhve.

Zájem o subkulturu skinheads vyvolal i zájem o problematiku fotbalového chuligánství, které se v některých případech projevovalo v politizaci jednotlivých fotbalových gangů (jež se rovněž definovaly dle politické příslušnosti). Na tuto skutečnost zareagovalo i MV ČR, které do každoročních zpráv o extremismu začalo řadit i divácké násilí s odůvodněním, že se mezi fotbalovými chuligány pohybují i příznivci subkultury skinheads, kteří často páchají trestnou činnost s extremistickým podtextem (viz Zpráva o problematice extremismu na území ČR 2000).

Od druhé poloviny devadesátých let až do současnosti byla česká veřejnost konfrontována s několika případy fotbalového chuligánství, které byly náležitě medializovány.

Jeden z nejzávažnějších incidentů se odehrál v srpnu 1999, kdy byla těžce zraněna dvaatřicetiletá žena, která cestovala vlakem do Ostravy spolu s příznivci olomoucké Sigmy. Chuligáni Baníku Ostrava napadli jedoucí rychlík kamením. Pachatele ostravský soud potrestal nepodmíněnými tresty odnětí svobody v délce od 26 měsíců do čtyř let (výtržnictví, ublížení na zdraví, obecné ohrožení).

Jak však uvádí Centrum strategických studií (2003), největší pozornosti se dostalo fotbalovému chuligánství v souvislosti s incidentem ze 17. 5. 2003, paradoxně v době, kdy je česká chuligánská scéna na ústupu (mj. i díky masivním protipatřím bezpečnostních složek).

17. 5. 2003 při pražském derby mezi Bohemians a Spartou napadl v 77. minutě utkáni agresivní chuligán (či spíše opilý fanoušek) pomezí Talpu a inzulturního Talpu a inzultoval jej. Zápas byl ukončen a začala debata o fotbalovém chuligánství v České republice, ačkoli tento incident nebyl ani první, ani nejzávažnější.¹⁴⁹ Viníci tohoto incidentu byli zadrženi pořadatelskou službou, ale Policie ČR je záhy propustila. Filip (2003) hlavního útočníka oz-

¹⁴⁹ Inzultace rozhodčích jsou poměrně častými incidenty (např. při zápase roku 1935 Plzeň-Bohemians Praha, roku 1975 Nitra - Sparta či r. 1991 Dunajská Streda-Inter Bratislava došlo vždy k napadení rozhodčích a zápasy byly následně kontumovány).

načil za člena chuligánské skupiny Berserk (viz níže). Policisté i organizátoři zápasu přiznali, že nastala chyba v jejich vzájemné komunikaci.

Do následné debaty vstoupilo i několik politiků s nejrůznějšími názory a představami. Podle tehdejšího stínového ministra vnitra za ODS Ivana Langra „něco selhalo“ minimálně na úrovni policie a pořadatelů. Ivan Langer se rovněž otázel jak účelně jsou vynakládány peníze na nasazení při těchto akcích.

Jako faktory umožňující tyto incidenty byly posléze shledány:

1. Neexistence speciální legislativy proti fotbalovému chuligánství.¹⁵⁰
2. Nedokonalost smlouvy mezi ČMFS a Policií ČR.
3. Policie se neřídila zákonem o Policii a služební přísahou policisty.¹⁵¹ Jejich vyčkávání bylo možno hodnotit jako „nebezpečí z prodlení“.

¹⁵⁰ Na základě několika incidentů začala skupina politiků napříč politickými stranami připravovat legislativní změnu trestního zákona. Je otázkou, zda nebylo vhodnější dodržovat a využívat tehdejší legislativu. Např. § 16 zákona o Policii ČR č. 265/2001 Sb., dává oprávnění k omezení pohybu agresivních osob. V souladu s ním 1) osobě, která fyzicky napadá jinou osobu nebo policistu nebo poškozuje cizí majetek nebo se pokusí o útěk, může být omezena možnost volného pohybu připoutáním k vhodnému předmětu. 2) Omezení volného pohybu může trvat nejdéle do doby, než osoba od jednání upustí nebo než bude umístěna v policejní cele, nejdéle však 2 hodiny.

¹⁵¹ Podle zákona o Policii ČR policisté mj. chrání bezpečnost osob a majetku, spolupůsobí při zajišťování veřejného pořádku a činí opatření k jeho obnovení, odhalují trestné činy a přestupky a jejich pachatele. K tomu zákon pro každého policistu ve službě stanoví zakročit, je-li páchán trestný čin nebo přestupek. Ve služebním slibu policista mj. slibuje, že své síly a schopnosti vynaloží ve prospěch společnosti tak, aby chránil práva občanů, veřejný pořádek a bezpečnost. Základem činnosti je dle Horzinkové a Čechmánka (2001) a) ochrana celospolečenských zájmů a hodnot, zejména státu a jeho ústavních základů a institucí, zabezpečení nerušeného výkonu funkce všech orgánů moci zákonodárné,

Ivan Langer k této záležitosti uvedl, že „případ vrhá špatné světlo spíše na policii než na pořádatel“ (srov. Procházka 2003). Podle poslance za US-DEU Vlastimila Ostrého by bylo nejvhodnější přijmout speciální legislativní úpravu po vzoru Anglie.

Vyústěním incidentu byla schůzka ministra vnitra Stanislava Grosse s delegací ČMFS, kterou vedl předseda Jan Obst. Obě strany se dohodly na přípravě nové smlouvy mezi Policií ČR a fotbalovým svazem. Na tomto jednání byla také ustanovena pracovní skupina ve složení: náměstek policejního prezidenta Vladislav Husák a svazový činitelé Alexander Károlyi a Ivo Lubas.

Kritika postihla policii i Českomoravský fotbalový svaz za údajnou nečinnost a za to, že dovolili rozvoj tohoto fenoménu (Centrum strategických studií 2003).

Další politické diskuse nad tématem fotbalového chuligánství byly vyvolány událostmi z jara 2004 a množícími se stále závažnějšími incidenty se zřetelnými prvky chuligánského chování (viz Přehled č. 1)

Přehled č. 1:

Nejzávažnější incidenty fotbalových chuligánů v jarní části sezóny ročníku 2003/2004:

7. 3. 2004 - Jablonec-Slavia

Fanoušci hostů poničili čerpací stanici na Mladoboleslavsku, škoda asi 40 000 Kč.

14. 3. 2004 - Slavia-Sparta

Dva fanoušci obvinění z výtržnictví, škoda za 300 tisíc Kč (dýmovicemi zničený tartan, vytrhány desítky sedaček).

---

výkonné a soudní, b) ochrana fyzických osob, jejich životů, zdraví, lidské důstojnosti, jakož i právnických osob, a c) ochrana majetku, a to bez rozdílu jeho vlastníků (vlastníky mohou být fyzické osoby, i právnické osoby i stát sám).

15. 3. 2004 - Plzeň-Baník Ostrava

Zraněn jeden policista, dva fanoušci obvinění.

27. 3. 2004 - Baník Ostrava-1.FC Brno

13 brněnských fanoušků obviněno¹⁵², škoda 600 tisíc Kč (zničeny dva autobusy, fanoušci ukradli osmdesát vstupenek, zničili 70 sedaček a vyrabovali stánek s občerstvením).

3. 4. 2004 - Zlín-Baník Ostrava

13 obviněných fanoušků, škoda za 310 tisíc Kč (zdemolovali oplocení stadionu, desítky sedaček, reklamní poutače, ochranné síťe za brankami). Poškozena byla i benzinová pumpa ve zlínské čtvrti Příluky.

4. 4. 2004 - Olomouc-Liberec

Skupina domácích fanoušků napadla autobus s příznivci hostů, škoda 70 tisíc Kč.

1. 5. 2004 - Olomouc-Baník Ostrava

Škoda za 100 tisíc Kč (zničené reklamní panely a ochranná síť).

8. 5. 2004 - Baník Ostrava-Sparta

14 zraněných policistů, 19 fanoušků obviněno z výtržnictví, škoda na zařízení stadionu 120 tisíc Kč (brankové síťe, reklamní panely, oplocení, trávník na hřišti, sedačky, stánek s občerstvením).

15. 5. 2004 Opava-Baník Ostrava

8 zraněných policistů, 9 fanoušků obviněno, škoda nejméně 250 000 Kč (dva zničené vlakové vagony, zničené reklamní panely, vytrhané sedačky) (Smolík 2005).

---

¹⁵² Radikální fanoušci byli obviněni z trestných činů výtržnictví, poškozování cizí věci, útoku na veřejného činitele a hanobení národa, ras a přesvědčení.

Policejní posily v ulicích před každým zápasem stály jenom za jarní část ligy ročníku 2003/2004 podle odhadů nejméně čtrnáct milionů korun. Škody na stadionech činily další dva a půl milionu.

Po nejzávažnějším incidentu (viz Přehled č. 2) po utkání Opava-Ostrava dne 15. 5. 2004 kritizoval ministr vnitra S. Gross přístup fotbalových klubů a pořadatelů ligových utkání. Uvedl, že policie nastupuje při zásahu vždy až ve druhém kole, kdy jsou porušovány zákony a situace se vymkne pořadatelům z rukou.

Přehled č. 2

Konflikt ze dne 15. 5. 2004 v Opavě v číslech:

250 000... vyčíslené škody na stadionu Opavy (v Kč).
3 500.....odhad počtu běsnících fanoušků/chuligánů
500.....přibližný počet nasazených policistů
21.....počet zadržených chuligánů
15.....počet obviněných z trestných činů¹⁵³
8.....počet zraněných policistů (Smolík 2005).

Skupina poslanců pod vedením Vlastimila Ostrého (US-DEU) vypracovala novelu trestního zákona (č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), která umožňuje účinnější postup proti násilnickým sportovním fanouškům. Autoři na ní spolupracovali s Českomoravským fotbalovým svazem (ČMFS). Vedle V. Ostrého se v tomto směru angažoval i poslanec J. Vidím (ODS, tehdejší předseda branně-bezpečnostního výboru PS), K. Šplíchal (ČSSD), J. Kasal (KDU-ČSL), P. Ibl (ČSSD), P. Bratský (ODS).

V. Ostrý (2004) tvrdil, že „cílem této úpravy není vymáhání pořádku nějakými represemi, ale jde o preventivní opatření, kdy výše trestu potenciálního výtržníka od tohoto skutku odradí“.

Ihned po incidentu v Opavě se 27. 5. 2004 sešel předseda vlády Vladimír Špidla v Ostravě s policisty, státními zástupci a před-

¹⁵³ Soud ve zkráceném řízení potrestal dva z těchto obviněných k 200 hodinám obecně prospěšných prací. Třetí obviněný dostal pokutu 8 000 Kč.

staviteli fotbalového klubu Baník Ostrava a prohlásil, že „je zapotřebí, aby byl trestní zákon využíván v naprostém rozsahu“, čímž oponoval předkladatelům novely trestního zákona. S tím, že legislativa (před novelizací z r. 2006) je v podstatě dostatečná, se shodl s ředitelem ostravských policistů Rostislavem Pavliskou.

Ve stejný den, tedy 27. 5. 2004, zástupci statutárního města Opavy představili tzv. Opavskou výzvu, kterou reagovali na průběh chuligánského řádění dne 15. května 2004 během fotbalového zápasu SFC Opava – Baník Ostrava.

Tzv. Opavská výzva vyzývá všechny k:

1. Společnému diskusnímu fóru, které bylo zorganizováno v červenci ve Statutárním městě Opavě.
2. Společnému a pravidelnému distancování se od těchto tzv. fanoušků.
3. Přípravě návrhu změny disciplinárního řádu ČMFS s možností postihu klubu, jehož fanoušci prokazatelně způsobí poškození cizího majetku, přerušení utkání, apod.
4. Organizování identifikovatelného projevu vstupenek fanouškům do sektoru hostů.
5. Větší odpovědnosti klubů při spolupráci se svými fanoušky, včetně zavedení možnosti hodnocení chování fanoušků v hodnotící zprávě delegáta utkání.
6. Lepší koordinaci všech zúčastněných složek při přesunech fanoušků hostů do místa konání fotbalového utkání.
7. Posílení postavení a ochrany pořadatelské služby zajišťující mistrovská utkání.
8. Odmítnutí výhod extremistických skupin spojených se sníženým vstupným na stadion, bezplatnou přepravou, výrobou předmětů propagující jejich násilnosti či hanlivé skandování.
9. Identifikaci jednotlivců či skupin provádějících násilnosti, možnosti zákazu jejich vstupu na stadion, vzájemnému předávání informací o těchto výtržnících mezi kluby (Opavská výzva 2004).

Posledním důsledkem řádní fotbalových chuligánů v Opavě byla skutečnost, že tehdejší policejní prezident na konci května 2004 zřídil pracovní tým k vytvoření předpokladů k účinnému předcházení a potírání diváckého násilí na fotbalových stadionech. Pracovní tým tvořili: vedoucí týmu plk. Mgr. V. Husák, náměstek policejního prezidenta pro uniformovanou policii, zástupce vedoucího pplk. Ing. Č. Pastyřík, ředitel ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR, tajemník kpt. J. Peterka, členové J. Thoř, plk. JUDr. J. Chaloupka, kpt. Bc. Z. Smola, pplk. J. Fiala, pplk. J. Sekyra, pplk. Mgr. T. Václavík, mjr. Bc. K. Krainer (stov. Kolář 2004, Smolík 2005).

Je patrné, že i v politické oblasti proti sobě stály dva rozličné názory, snažící se potlačit projevy fotbalového chuligánství. První skupina se snažila o zprůsvětlení legislativních norem a prosazení rozšíření novely trestního zákona, zatímco druhá skupina vyžadovala především dodržování a využívání legislativy před novelizací.

Z Analýzy OBP MV ČR vyplynulo, že právní normy před legislativní změnou, upravující oblast sportovních utkání, jsou postačující, některými subjekty však nejsou v praxi dostatečně využívány. Dostatečnými pravomocemi disponují Policie ČR, ČMFS, pořadatelé těchto akcí i provozovatelé stadionů, stejně jako obce (OBP MV ČR 2003b).

V analýze je rovněž uvedeno, že trestněprávní nástroje ke stíhání a potrestání pachatelů existují a jsou v podstatě dostatečné (viz OBP MV ČR 2003a). Před legislativní změnou bylo možno pachateli uložit povinnost dostavit se na konkrétní místo (policejní služebnu) v době konání nějakého sportovního utkání (OBP MV ČR 2003a, srov. Opavská výzva).

Jak je patrné, fotbalové chuligánství se po roce 2004 stalo politickým tématem i v České republice. Problematika se politizovala až do podoby zákona 343/2006 Sb. ze dne 29. května 2006, kterým se změnil trestní zákon č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

1. § 26 odst. 4 písmeno e) zní:

e) *zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami.*

2. § 202 odstavec 1 zní:

(1) *Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neshůsnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, hanobí historickou nebo kulturní památku, hrob nebo jiné pietní místo anebo hrubým způsobem ruší přípravu nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu lidí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*

(2) *Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny.*

Zákon nabyl účinnosti 1. října 2006. Důvodová zpráva k zákonu 343/2006 Sb. říká, že: „především fotbalová utkání jsou nepřehlédnutelným bezpečnostním rizikem nejen pro účastníky utkání na stadionech, v halách, ale i v ulicích měst a obcí, kde se konají. Nastává doba, kdy je potřeba přijmout přísná pravidla, která budou co nejvíce eliminovat projevy násilí, vulgarity a rasismu v hledištích i mimo něj. Je třeba, aby státní orgány a kluby měly nástroje, které jim umožní dostatečně rychle a efektivně zasáhnout. Předkladatelům novely trestního zákona § 202 nejde o vy-máhání pořádku v souvislosti se sportovními utkáními represemi, ale o preventivní opatření, kdy výše trestu potencionálního výtrž-níka od tohoto skutku odradí“.

Bureš (2007) konstatuje, že novela nepřinesla nic nového, ale spíše artikuluje to, co výkladově existovalo již dříve. Rovněž je

velice obtížné diferencovat mezi „fotbalovými“ trestnými činy a výtržnictvím.

4.1 Subkultura fotbalových chuligánů v České republice

Pro generaci, která v 80. letech dospívala, znamenalo Proč? kulturní záležitost i díky nebývalé otevřenému zobrazení odporu proti autoritám. Mladí tu nechodili na svazácké schůze, nýbrž do hospody, a místo aby budovali socialismus, vysmívali se komunistické policii a fandili. Scénka, při níž se opilý fanoušek v podání Michalůla Suchánka v modro-žluto-červeném klouboučku váli po nádraží, a když ho příslušník požádá o občanský průkaz, zvedne ruku a do obličeje mu zakřičí: „Spartááá, vole!“, musela mocně zapůsobit nejen na příznivce letenských.

Franczková, I.: Proč?, s. 73

Tak jako v jiných zemích se utvořila i v České republice značně homogenní subkultura fotbalových chuligánů¹⁵⁴, která je charakterizována dodržováním značně specifických sociálních norm (projevující se mj. stabilitou, strukturovaností, integritou, soudržností, stálostí, uzavřeností skupiny, specifického hodnotového systému, systémem kontroly hodnotové orientace, zaměřeností chuligánského gangu, skupinovými cíli atd.) (viz Smolík 2002b).

I tato poměrně nová subkultura (či její části) je vzhledem k tomu, že se někteří aktéři fotbalového chuligánství vyjadřují alespoň povrchně k historickým formám či metodám ultrapravice/ultralevice či se přímo odvolávají na některé ideologické proudy považována mnohými odborníky za možnou bázi pravice i levicově extremistických postojů. I v České republice došlo k vzá-

¹⁵⁴ Z rozhovorů s aktéry fotbalového chuligánství vyplynulo, že žen v této subkultuře, které by se aktivně zúčastňovaly násilných střetů působí minimum (max. 5).

jemnému ovlivňování subkultury skinheads a fotbalových chuligánů (především pak na začátku devadesátých let).¹⁵⁵

Balcar (2000) poznamenává, že v letech 1993 - 1995 pronikli skinheads do kotlů Sparty, Slavie, Brna, Ostravy a Liberce a vydobyli si zde postupně silné postavení (Balcar 2000).

I Centrum strategických studií (2003) toto propojování obou subkultur datuje do přelomu osmdesátých a devadesátých let. Skinheadská subkultura (ultrapraviceová, a v některých případech i s.h.a.r.p. část) byla v devadesátých letech důležitou součástí chuligánské scény, což v důsledku znamenalo i postupnou politizaci chuligánství. Chuligánské tematiky se v průběhu devadesátých let ujala i část skinheadských hudebních skupin (např. Orlík s písní Viktorka Žížkov, S.A.D, Operace Artaban, Protest, 3:2 pro MH, Pilsner Oiquell, Hlas krve, Reichenberg apod.).

Skupin podporujících jeden tým je většinou více. Obdobně jako v zahraničí se však i v ČR chuligánské skupiny distancovaly od bezprostřední „fanouškovské“ vazby na fotbalové kluby svými svéráznými názvy. Ty obsahují zpravidla slova jako gang, parta, banda, tlupa, komando, klan, divize či ultras (Mareš, Smolík, Suchánek 2004). První pojmenovaný gang, který funguje i v současnosti, byl Brigade Drápek z Lasičky – BDzL. Další relevantní chuligánské a ultras gangy jsou uvedeny v tabulce č. 2.

¹⁵⁵ „Po zápase si šli skini vyřizovat účty s místními obyvateli „romské- ho“ původu a to byla asi hlavní příčina zatčení některých z nich. Následovala zajímavá debata u nádraží. „Zelené žabičky“ (police) nám vysvětlily, že nemůžeme cigány trestat kolektivně, ale na mou námitku, že při zápase mlátili i baníkovce, kteří jim pomáhali uklidnit situaci už neodpovídali.“ (Bazal 5/1993: 2)

Tab. 1: Chuligánské a ultras gangy v ČR (srov. Mareš, Smolík, Suchánek 2004: 135-137; Smolík 2004; 2006d)

1.FC Brno	Johnny Kentus Gang (JKG), Orthodox Fans Brno (OFB), Torcida, Ultras, Division S
AC Sparta Praha	Brigade Drápek z Lasičky, Ultras Sparta, Red Pirates Sparta, Frakce Rudý Úder
FC Baník Ostrava	Apple Commando, Silesian Hunters, Ultramaniacs, Barabi
Bohemians 1905 Praha	Berserk, Tornado Boys, Banditos, Baroví Povaleči
SK Slavia Praha	Slavia Hooligans, Brigade 97, Slavia Youngsters, Tlupa Toma Sojerra, RWS, RWP
SFC Opava	Opavští Chalupáři- spíše širší skupina
SK Sigma Olomouc	Hovada Zubr, Ultras Nové sady, NSC
FC Slovan Liberec	Kategorie S, Ultras Liberec, DBS
FC MUS Most	Brüx Vandals
FK Union Cheb	Cheb Boys, Chebská brigáda
FC Viktoria Plzeň	Service Squad
FK Teplice	Division Nord, North Warriors
FK Viktoria Žizkov	Ultras Viktoria
FK Jablonec	Corps Juniors
České Budějovice	Brigade Gauners Budweis BGB)

Podle Balcara (2000) se celá scéna začala v devadesátých letech výrazně radikalizovat. Fotbaloví chuligáni měli možnost sledovat „kolegy“ ze zahraničí, na mezinárodní zápasy do ČR začalo jezdit daleko víc fanoušků i fotbalových chuligánů z cizích stá-

tů¹⁵⁶ a do československé ligy začali přicházet hráči z ciziny, včetně ně hráčů tmavé pleti (Balcar 2000).

Bureš (2007) odhaduje, že na základě operativních informací Policie ČR v České republice působilo v r. 2000 přibližně 300 – 350 fotbalových chuligánů.

4.2 Chuligánské gangy a politická orientace aktérů fotbalového chuligánství

V České republice v současnosti působí přibližně 30 chuligánských gangů, každý je složen maximálně z několika desítek osob (viz Mareš, Smolík, Suchánek 2004: 135 - 137; srov. Mankel 2004: 88 - 90).

Vzhledem k limitaci rozsahem této práce se následující popis bude týkat tří vybraných subjektů, brněnského Johnny Kentus Gangu (jako představitele ultrapravicového uskupení), Pilsen Bois (jako představitele apolitického chuligánského gangu) a radikální části fans Bohemians Praha sdružených v Berserk Bohemians (jako představitele ultralevicového uskupení).

Jak jsme uvedli výše, v České republice se většina fotbalových chuligánů ztotožňuje s (ultra)praviceovými postoji a předsudky. Nejznámějším (zmiňovaný i ve Zprávě o problematice extrémismu na území ČR za rok 2002) gangem s ultrapravicovou orientací je bezpochyby brněnský Johnny Kentus Gang (dále jen JKG). Byl založen roku 1999 především jako protiváha chuligánských skupin Sparty Praha. Počet členů JKG se z původních přibližně 10 zakládajících členů rozrostl na tři až čtyři desítky lidí (srov. Kraus 2002). Knöting (2002) uvádí až padesát členů JKG. Věkové rozmezí členů je přibližně 18 – 35 let. JKG se prezentuje extrémně pravicovými názory. V Brně se jedná bezesporu o nejak-

¹⁵⁶ Např. na podzim 2006 příznivci Baníku a GKS Katowice napadli na ostravském nádraží příznivce Legie Varšava, kteří cestovali k Poháru UEFA do Vídně.

tivnější chuligánský gang. Kromě něj v Brně působí i Torcida, Division S a Orthodox fans Brno (srov. tab. č. 1). V sedmém čísle zinu Eagle, vydávaném JKG, se píše i o vzniku skupiny Bulldog Boys, která je uvedena jako skupina mladých chuligánů (přibližně věk 16 let). Dříve v Brně působil i gang sjednocený pod názvem Ultras.¹⁵⁷ Kramář (2002) JKG označuje jako neofašistickou bojůvku, jejíž členové se hlásí k white power skinheads. Kramář (2002) rovněž upozorňuje na vztahy mezi JKG a nacionálně socialistickou scénou. JKG vydávají půlročně časopis s názvem Eagle. Jedná se o interní tiskovinu Johnny Kentus Gangu, v níž jsou uveřejňovány reportáže z fotbalových výjezdů, kterých se gang účastnil.¹⁵⁸

JKG je popisován Antifašistickou akcí jako skupina, která má velmi silný potenciál národně-sociálního komanda. AFA rovněž upozorňuje na pokus získat JKG (či některé jedince z tohoto gangu) pro podporu Národního odporu Praha¹⁵⁹ (příčemž myšlenku získat do řad NO i fotbalové chuligány prosazuje především F. Vávra navštěvující fotbalové zápasy Sparty Praha)¹⁶⁰.

Johnny Kentus Gang je mediálně znám i několika útoky:

13.1. 2002 – rvačka mezi fotbalovými chuligány a sharpskinheady na brněnském hlavním nádraží.

20.4. 2002 – útok na účastníky koncertu sharpskinheadských a streetpunkových kapel v restauraci U Holubů.

noc z 27. na 28. 4. 2002 – útok některých jedinců z JKG na kulturní centrum alternativní mládeže Skleněná louka.

¹⁵⁷ Tento název během roku 2004 přijala skupina organizující brněnskou ultras produkci (skupina Ultras 2004).

¹⁵⁸ V dvojčísle zinu Eagle je při popisu utkání Brno – Baník Ostrava zmiňována i noční bitka s členy ANTIFA.

¹⁵⁹ Vznik Národního odporu lze datovat přibližně do léta či podzimu roku 1998, a to odštěpením části pražské skupiny Blood and Honour okolo Filipa Vávry (srov. Chmelík 2001; Smolík 2002c). Národní odpor Praha údajně udržuje mezinárodní kontakty s neonacisty, především v Německu, Mad'arsku, Velké Británii apod.

¹⁶⁰ K tomu srov. Football Factory 20/2003: 14

9. 5. 2002 – útok na hlavním brněnském nádraží na skupinu asi 10 lidí.

Noc z 10. na 11. 5. 2002 – útok na kulturní centrum Skleněná louka (viz Stuchlík 2002; Knötig 2002).¹⁶¹

Záras (2003) uvádí, že JKG se podílí i na organizování národně socialistických blackmetalových kapel (např. Ogmias).¹⁶²

Bastl (2001b) poukazuje v souvislosti s JKG na pouliční boje mezi brněnskými SHARPy a neonacisticky orientovanými skinheady z Johnny Kentus Gangu v průběhu léta 2001. Přitom upozorňuje, že členové JKG se zúčastňují demonstrací Hnutí národního sjednocení (HNS), Vlastenecké fronty (VF) a Národní obce vlastenecké (NOV), díky čemuž lze již bezesporu hovořit o politické rovině těchto konfliktů.

Vlajku JKG s nápisem „HOOLIGANS BRNO“ zdobily dva tokenkopy, které byly později upraveny (z vlajky zmizely kosti pod lebku).

V průběhu roku 2003 však Johnny Kentus Gang omezil své aktivity. I Centrum strategických studií (2003) poznamenává, že brněnský Johnny Kentus Gang, který ještě v roce 2002 představoval zřejmě nejmilitantnější skupinu, je v prvním pololetí roku 2003 nepříteln vidět. Tento trend pokračoval i v roce 2004.

O JKG se začalo hovořit v souvislosti s tragickou smrtí jednoho z jeho členů, který byl zřejmě nešťastnou náhodou na začátku května 2006 zastřelen v obci Rokytno brněnským městským policistou¹⁶³. Média (např. brněnská Rovnost) v této souvislosti upozorňovala na propojení policistů s pravicovými radikály. Členové nové JKG se stejně ostře vyjadřovali k jednomu ze zakladatelů gangu, který byl kritizován za údajné lži a pomluvy týkající se JKG.

¹⁶¹ Při tomto útoku bylo několik lidí zraněno a způsobena materiální škoda na zařízení dvou barů.

¹⁶² Blíže k NS metalovým kapelám Suchánek, M.: Satanismus a extremismus. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s.60 - 64.

¹⁶³ Městský strážník byl soudem ve Žďáru nad Sázavou na konci února 2007 odsouzen k nepodmíněnému trestu jednoho roku.

Jako apolitický chuligánský gang lze uvést Pilsen Bois z Plzně. Tato sharpskinheadská skupina se konstitovala v srpnu roku 1999 jako skupina nepolitických Oi!punků a vlastenecky zaměřených skinheads. Její činnost se mimo návštěvy fotbalových utkání (i výjezdů na fotbalové zápasy) soustřeďuje kolem hudební kapely Pilsen Oiquell.¹⁶⁴ Skupinu tvoří asi 15 jedinců ve věku 19 až 30 let vydávajících zine Pilsen Bo!s informátor (srov. Koubek 2001; Pilsen Bo!s informátor č. 4). Existence tohoto fotbalového gangu byla příčinou vypovězení družby mezi ultrapravicově orientovanými gangy z Brna a plzeňskými radikálními fanoušky. I přes zmiňovanou apolitičnost se Pilsen Bois střetli po boku radikálů Bohemians Praha, kteří byli posíleni o členy Antifašistické akce, se skupinou podporující Klatovy (posílené o dva chuligány Brna). Tento střet se odehrál 19. 10. 2002 na divizním (!) zápase mezi celky Senco Doubravka a TJ Klatovy (srov. Football Factory 18/2002: 9 - 10). Apolitičnost této skupiny tudíž může být a) pouze proklamována, b) popisovaný střet v sobě neobsahoval politickou pohnutku.

Za ultralevicový gang lze považovat Berserk Bohemians. Bohemians Praha je dle Filipka a Feigla (2003) klub s levicovou orientací.

Během roku 2002 proběhla infiltrace antifašistické organizace AFA¹⁶⁵ do chuligánských skupin, takže je možno některé skupiny

¹⁶⁴ Další sharpskinheadská skupina, navštěvující fotbalové zápasy, se soustřeďuje kolem časopisu Bootweiser v Českých Budějovicích.

¹⁶⁵ AFA je neregistrovaná organizace sdružující radikální (militantní) antifašisty, kteří vytvářejí akční skupiny, přednostně vyvíjející činnost v jednotlivých lokalitách či regionech. Česká AFA vznikla v červnu 1996 a je propojena s ostatními zahraničními AFA organizacemi. Po útlumu své činnosti v letech 1997 - 1998, se v roce 1999 reaktivovala a od roku 2000 patří mezi významné subjekty anarchoautonomní scény. Jedná se o nejradikálnější organizaci. V čele s několika vůdčími osobnostmi sdružuje osoby, které svými postoji a jednáním prosazují myšlenky mezinárodního hnutí ANTIFA. Hlavním úkolem této organizace je boj proti projevům rasismu, antisemitismu, fašismu, xenofobii, se-

či jednotlivce (známé z anarchistických demonstrací) navštěvující fotbalová utkání Bohemians zařadit i k ultralevicovému táboru (srov. Filípek; Feigl 2003; Centrum strategických studií 2003).

I demonstrace konaná 1. května 2002 v Brně byla prezentována Antifašistickou akcí jako protiakce k demonstraci Národního odporu, které se zúčastnila i část brněnských chuligánů. Podle vyjádření AFA bylo cílem potlačit brněnské naziskinheads a hooligans za situace, kdy se v Brně „stalo napadání neonacisty a hooligansy nočním koleritem“.¹⁶⁶

Chuligáni Bohemians 1905 se při fotbalových zápasech fotbalové ligy např. prezentují vlajkou s Che Guevarou (srov. Pilsen Bo!s informátor č.4). Někteří jedinci navštěvují na pozvání od ultralevicových skupin i zápasy FC St. Pauli. Fotbaloví chuligáni Bohemians mají podporu i mimopražských skupin¹⁶⁷ (z Pardubic, Dvora Králové nad Labem, polského Walbrzychu).

Gang Berserk Bohemians se zúčastnil i výše popisovaného střetu mezi chuligány Doubravky a Klatov (viz Football Factory 18/2002: 9 - 10).¹⁶⁸ Především v průběhu roku 2005, kdy Bohemians hráli třetí ligu (ČFL), docházelo k některým výrazným střetům (např. při zápase Náchod/Deštné vs. Bohemians 1905).

xismu, bolševismu a zejména neonacismu ve společnosti (viz Zpráva o problematice extremismu na území ČR za rok 2002).

¹⁶⁶ Viz AFA - Brno.

¹⁶⁷ Část příznivců Bohemians se angažuje i v podpoře a akcích Irish Republican Solidarity (srov. <http://www.irish.wz.cz/>).

¹⁶⁸ Aktér tohoto střetu na stránkách FF č. 18 píše: „Zevnitř na nás útočí asi padesátičlenná skupina, složená ze všeho možného levicového – Pilsen Bo!s, bohemáci, plzeňští punkeři, týpci s černými šátky a kuklami neustále vykřikující heslo „antifa“ a kdo ví, kdo ještě.“